

Právní odpovědnost poskytovatele zdravotních služeb a pojištění profesní odpovědnosti

Právní odpovědnost, která může postihnout poskytovatele zdravotních služeb je především odpovědnost civilní a správní (odpovědnost trestní a disciplinární je odpovědnost fyzické osoby). Nový občanský zákoník přináší změny v oblasti odpovědnosti civilní (soukromoprávní), a to změny, které se týkají režimu právní odpovědnosti poskytovatelů zdravotních služeb. Opouští se jednotný koncept obecné odpovědnosti za škodu, založený na subjektivním principu s presumovaným zaviněním (podle tohoto konceptu každý odpovídal za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti, přičemž odpovědnosti se zprostil ten, kdo prokázal, že škodu nezavinil). Nově se rozlišuje mezi smluvní odpovědností (nároky z porušení smlouvy) a mimosmluvní odpovědností. (porušení povinnosti stanovené zákonem).

Mimosmluvní odpovědnost

Mimosmluvní odpovědnost (odpovědnost za porušení zákona) i nadále stojí na subjektivním principu. Podle § 2910 nového občanského zákoníku škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

Smluvní odpovědnost

Smluvní odpovědnost, která se uplatní i ve zdravotnictví, pak stojí na principu objektivním (tj. není vázána na zavinění) a poskytovatel má omezené možnosti odpovědnosti se zprostit (stanovené liberační důvody). Podle § 2913 nového občanského zákoníku poruší-li strana povinnosti ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.

Principiálně bude na pacientovi jako žalobci, v jakém odpovědnostním režimu své nároky bude uplatňovat. V případě chybného postupu (např. postupu non lege artis) dochází nejen

k porušení smlouvy (smlouvy o péči o zdraví), ale současně je porušen i zákon sám (povinnost poskytovat péči na náležité odborné úrovni). Smluvní odpovědnost se jeví pro poskytovatele zdravotních služeb jako nevýhodnější, neboť není vázána na prokázání zavinění (tzv. objektivní odpovědnost za výsledek). V praxi nebude tento rozdíl podstatný, neboť ve většině medicínsko-právních sporů je problematickým aspektem prokázání postupu non lege artis a případné příčinné souvislosti mezi pochybením a újmou na zdraví pacienta, nikoli otázka zavinění na straně poskytovatele.

Pojištění odpovědnosti za škodu

Civilní odpovědnost nastupuje nejčastěji při odborně nesprávném poskytování zdravotních služeb (postupu non lege artis), případně při neoprávněném zásahu do práva pacienta na ochranu osobnosti (např. souhlasové spory) a jejím důsledkem je povinnost k úhradě určité finanční částky pacientovi příp. jeho osobám blízkým. Poskytovatelé zdravotních služeb jsou podle zákona o zdravotních službách povinni být pro tyto případy pojištěni, a to v rozsahu, v jakém lze rozumně předpokládat, že by jej mohla taková odpovědnost postihnout, přičemž toto pojištění musí trvat po celou dobu poskytování zdravotních služeb.

V souvislosti s novým občanským zákoníkem došlo v oblasti civilní odpovědnosti k terminologickým změnám (např. zúžení pojmu škoda pouze na újmu na jmění), koncepčním změnám (např. zrušení náhradové vyhlášky) i změnám v rozsahu případné odpovědnosti poskytovatelů zdravotních služeb (např. odpovědnost za škodu způsobenou informací nebo radou), které mají dopad i na pojistné smlouvy pojištění odpovědnosti.

Dosavadní pojistná krytí nejsou jednoznačně převoditelná na podmínky nového občanského zákoníku, neboť dosud užívaným pojmům jako je „škoda“, byl přiřazen nový obsah, objevily se nové termíny v oblasti civilní odpovědnosti jako je „újma“ (zahrnující újmu majetkovou i nemajetkovou), došlo k rozšíření případných nároků (např. duševní útrapy osob blízkých v případě zvláště závažného ublížení na zdraví poškozeného) i rozšíření výčtu osob, které je mohou uplatňovat (např. v případě úmrtí pacienta všechny osoby blízké nikoli již jen osoby žijící ve společné domácnosti).

Rozsah pojištění

Pojištění ambulantního lékaře by mělo v základním rozsahu zahrnovat:

- Náhradu za nemajetkovou újmu na životě nebo na zdraví, kterou utrpí poškozený

(náhrada za bolest, ztížení společenského uplatnění a další nemajetková újma poškozeného);

- Náhrada za újmu na jmění (majetková škoda), která vznikla v souvislosti s nemajetkovou újmu na životě nebo na zdraví poškozeného (náklady spojené s léčením, peněžité dávky, náklady pohřbu, náklady na výživu pozůstalým);
- Náhradu za nemajetkovou újmu při zvlášť závažném ublížení na zdraví nebo usmrcení, kterou utrpí manžel, rodič, dítě nebo jiná osoba blízká (duševní útrapy);
- Náhradu za nemajetkovou újmu, způsobená zásahem do jiných přirozených práv jinak než poškozením zdraví nebo usmrcením (neoprávněné zásahy do práva na ochranu osobnosti);
- Náhradu za újmu (škodu) způsobenou věcí (použitím vadné věci);
- Úhradu nákladů řízení o náhradě újmy (škody), nákladů na zastupování a na obhajobu pojištěného v trestní řízení souvisejícím se škodnou událostí.

V závislosti na formě poskytovatele zdravotních služeb a rozsahu poskytovaných zdravotních služeb je na každém poskytovateli zvážit pojištění dalších oblastí souvisejících s provozem gynekologické ambulance (např. náhradu za újmy způsobené v souvislosti s provozem ambulance zejména škody na odložené či převzaté věci, ad.), jakož i majetkové újmy (škody) způsobené na majetku jiným způsobem než poškozením zdraví.

Dotaz

V jakém rozsahu a do jaké výše by měl mít ambulantní gynekolog pojištěn svoji praxi?

Zákon přesně nestanovuje výši pojištění odpovědnosti za újmu (škodu) způsobenou v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, pouze uvádí, že by se mělo jednat o rozsah, který lze rozumně předpokládat. V době, kdy nový občanský zákoník určil, že náklady při ublížení na zdraví a při usmrcení se mají vyčíslit podle zásad slušnosti, je věštěním z koule určení výše možného pojistného plnění. Doposud byl doporučovaný limit pro ambulantní praxe mezi 10 – 15 mil Kč, a mezi 2 - 5 mil Kč pro případy neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti. Zda tyto částky budou dostačující i po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku, ukážou až první pravomocné rozsudky posuzované podle této právní úpravy, na které si musíme ale ještě několik let počkat.